

Työeläkelaitoksille

VARHENNETUN JA LYKÄTYN VANHUUSELÄKKEEN SOVELTAMISOHJEET

Johdanto

Ensi vuoden alusta tulee voimaan joustavan eläkeikäjärjestelyn osana muutoksia vanhuuseläkkeen saamisen ehtoihin. Muutokset lisäävät yksilön valinnanvapautta vanhuuseläkkeelle siirtymisessä. Vanhuuseläkkeen on tähän mennessä voinut saada eläkeiästä ja lykättyinä. Vuoden vaihteen jälkeen vanhuuseläkkeen voi lisäksi saada varhennettuna 60 ja 65 vuoden iän välillä.

Oikeus vanhuuseläkkeen varhentamiseen on TEL:n, YEL:n, MYEL:n, LEL:n ja eräiden työsuhteessa olevien taiteilijoiden ja toimittajien eläkelain (TaEL) sekä kansaneläkelain perusteella. Toistaiseksi julkisen sektorin eläkelakeihin ei liity varhentamisoikeutta. Joustavan eläkeikäjärjestelmän laajentamista julkiselle sektorille selvitetään parhaillaan julkishallinnon eläkeikäkomiteassa.

Lykätyn vanhuuseläkkeen jälkeinen perhe-eläke lasetaan 1.1.1986 alkaen toisin kuin tähän asti. Vanhuuseläkkeessä ollut varhennusvähennys ja 1.1.1986 alkaen lykkäyskorotus säilyvät myös vanhuuseläkkeen jälkeen myönnettävässä perhe-eläkkeessä.

Lainmuutosten toimeenpanoon liittyvät alempiasteisten säännösten muutokset

Vapaakirjaoikeutta koskevat säännökset

Lainmuutosten toimeenpanon johdosta sosiaali- ja terveysministeriö on muuttanut TEA 8 §:ää. Sosiaali- ja terveysministeriössä ovat lisäksi vireillä Eläketurvakeskuksen esitykset työeläkelakien mukaista vähimmäisturvaa vastaavan vapaakirjan, työeläkelakien mukaisten vapaaehtoisten lisätujen vapaakirjan sekä työnantajan eläkevakuutuksen vapaakirjan ehtojen ja perusteiden muutoksiksi. Säännöksissä on myös otettu huomioon TaEL:n voimaantulo. Muutettu TEA 8 § on liitteenä. Vireillä olevat vapaakirjan ehtojen ja perusteiden muutokset lähetetään eläkelaitoksille sen jälkeen kun ne on vahvistettu.

sh52991

Vakuutusteknillinen osasto

10.12.1985

2(3)

Vapaakirjaa koskeviin säännöksiin on lisätty, ettei vapaakirjaa muodosteta silloin, kun työntekijä suoraan työsuhteesta siirtyy varhennetulle vanhuuseläkkeelle. Näissä tapauksissa oikeus varhennettuun vanhuuseläkkeeseen määräytyy viimeisen työsuhteen ehtojen mukaisesti.

Myös työnteon aikaisemmin päättäneillä työntekijöillä on oikeus siirtyä varhennetulle vanhuuseläkkeelle. Vapaakirjan ehtoihin ja perusteisiin on esitetty säännöstä, että vapaakirjan perusteella on oikeus varhennettuun vanhuuseläkkeeseen eläkkeen hakemista seuraavan kuukauden alusta, kuitenkin aikaisintaan 60 vuoden iästä. Tämä oikeus liittyy myös rekisteröidystä lisäeläkkeestä ja työnantajavakuutuksesta muodostettuun vapaakirjaan.

Alennettuja eläkeikiä ja lisäeläkkeitä koskevat säännökset

Eläkkeen lykkäyskorotusta koskevat laskemishjeet on ennen 1.1.1986 voimassa olleen lain perusteella annettu sosiaali- ja terveysministeriön päätöksessä (714/79). Lainmuutoksen yhteydessä lykkäyskorotuksen ja varhennusvähennyksen laskemista koskevat säännökset on vähimmäiseläketurvan osalta sisällytetty työeläkelakeihin. Laeissa ei sen sijaan ole säädetty, miten lykkäyskorotus olisi laskettava alennettujen eläkeikien ja rekisteröityjen lisäeläkkeiden tapauksessa. Myöskään rekisteröityjen lisäeläkkeiden varhennusvähennyksen laskemisesta ei laeissa ole säännöksiä.

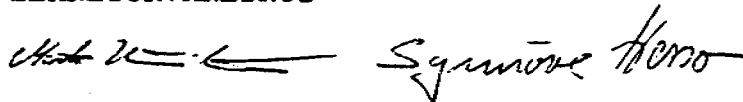
Sosiaali- ja terveysministeriössä on valmisteilla lainmuutos, jonka perusteella ministeriö voi antaa päätöksen lykkäyskorotuksen ja varhennusvähennyksen laskemisesta edellä tarkoitetuissa tapauksissa. Luonnos annettavaksi suunnitellusta päätöksestä on liitteenä. Siihen asti, kunnes päätös annetaan, eläkelaitokset voivat laskea lisäetujen lykkäyskorotukset ja varhennusvähennykset päätösluonnoksen mukaisesti ja myöntää kyseiset eläkkeet väliaikaisilla päätöksillä.

Päätösluonnoksen mukaan laskettaisiin alennettujen eläkeikien yhteydessä annettava lykkäyskorotus, niin kuin tähänkin asti, vakuutusmatemaattisia kertoimia käyttäen. Kertoimet on kuitenkin määrätty uudelleen vakuutusmatemaattisissa perusteissa tapahtuneita muutoksia vastaavasti. Kertoimissa on otettu huomioon myös se, että vuodenvaihteen jälkeen lykkäyskorotus säilyy vanhuuseläkkeen jälkeen myönnettävässä perhe-eläkkeessä. Ikävälillä 60 - 65 kertoimet on lisäksi sovitettu vastaamaan 6 %:n vuotuista varhennusvähennystä.

Lisäeläketurvan lykkäyskorotus on nykyisin laskettu samoilla kertoimilla kuin vähimmäiseläketurvan lykkäyskorotus. Vuodenvaihteen jälkeen yhteneviä kertoimia ei enää voida käyttää, sillä lisäeläketurvassa perhe-eläkettä ei lasketa vanhuuseläkkeen perusteella, eikä perhe-eläkkeeseen niinmuodoin tule sisältymään lykkäyskorotusta. Päätösluonnoksen mukaan lisäeläketurvan osalta sekä lykkäyskorotus että varhennusvähennys lasketaan vakuutusmatemaattisin perustein siten, että eläkkeen pääoma-arvo säilyy.

Eläketurvakeskuksen hallitus on lisäksi vahvistanut muutoksia TEL 11 §:n mukaisten rekisteröimiskelpoisten lisätujen karttaan. Kartan muutokset ja niihin liittyvät rekisteröintiohjeet annetaan eläkelaitoksille tiedoksi yleiskirjeessä no 54/85. Varhennetun vanhuuseläkkeen voimaantulo aiheuttaa muutoksia myös YEL:n ja MYEL:n 11 §:n mukaisten lisätujen määrittelyihin. Niihin liittyvät lisätujen kartan muutokset lähetetään eläkelaitoksille, kun ne on vahvistettu.

ELÄKETURVAKESKUS

LIITTEITÄ

1.	VARHENNETTU VANHUUSELÄKE.....	1
1.1.	Eläkkeen saamisen edellytykset.....	1
1.2.	Rinnakkaiset työsuhteet tai yrittäjäjaksot.....	1
1.3.	Eläkeoikeuden karttuminen ja vakuuttamisvelvolisuuus varhennetun vanhuuseläkkeen kanssa samanaikaisessa työsuhteessa ja yrittäjätoiminnassa.....	2
1.4.	Eläkkeen hakeminen ja alkamisaika.....	4
1.5.	Varhennetun vanhuuseläkkeen myöntäminen työkyvyttömyys- tai työttömyyseläkkeen jatkona.....	5
1.6.	Eläkkeen laskeminen.....	5
1.6.1.	Varhennusvähennyksen laskeminen peruseläketurvan osalta.....	5
1.6.2.	Varhennusvähennyksen perusteena oleva peruseläketurvan mukainen eläke.....	7
1.6.3.	Varhennusvähennyksen laskeminen lisäeläketurvan osalta.....	8
1.6.4.	Varhennusvähennyksen perusteena oleva lisäeläke.....	8
1.7.	Varhennetun vanhuuseläkkeen lisäysten laskeminen.....	9
1.8.	Varhennetun vanhuuseläkkeen kanssa samanaikaisen työkyvyttömyyseläkkeen myöntäminen.....	9
1.9.	Perhe-eläkkeen laskeminen.....	10
1.10.	Vastuunjako.....	10
1.11.	Kansaneläke.....	10
2.	LYKÄTTY VANHUUSELÄKE.....	12
2.1.	Lykkäyskorotusta koskevat säännökset.....	12
2.2.	Lykkäyskorotuksen laskeminen.....	13
2.2.1.	Vähimmäisturvan mukaisen eläkkeen lykkäyskorotus (eläkeikä on 65 vuotta).....	13
2.2.2.	Eläkkeen lykkäyskorotus alennetun eläkeiän yhteydessä.....	13
2.2.3.	Rekisteröidyn lisäeläkkeen lykkäyskorotus.....	13
2.3.	Perhe-eläke lykätyn eläkkeen jatkona.....	14
3.	VOIMAANTULO.....	15
3.1.	Uusien säännösten soveltaminen eläkettä laskettaessa.....	15
3.2.	Lykkäyskorotuksen laskeminen, kun lykkääntyminen on alkanut ennen 1.1.1986 ja päättyy vuonna 1986 tai myöhemmin.....	16
3.3.	Työsuhteen päättyessä muodostettavan vapaakirjan laskeminen.....	16
4.	ESIMERKKEJÄ.....	17

1. VARHENNETTU VANHUUSELÄKE

1.1. Eläkkeen saamisen edellytykset

Varhennetun vanhuuseläkkeen saamisesta on säädetty, että

hakemuksesta vanhuuseläke myönnetään varhennettuna ennen 65 vuoden iän täyttämistä, kuitenkin aikaisintaan sitä seuraavan kuukauden alusta, jona henkilö on täyttänyt 60 vuotta.

Muutoin varhennetun vanhuuseläkkeen saamisen osalta on voimassa, mitä vanhuuseläkkeestä on säädetty. Varhennettuun vanhuuseläkkeeseen sovelletaan viimeisen työsuhteen ehtoja. Se merkitsee sitä, että varhennetun vanhuuseläkkeen yhteydessä myönnetään myös vapaakirjoihin perustuvat eläkkeen osat. Viimeinen työsuhte määrittelee myös eläkeiän, mistä varhennusaika laskeaan.

TEL-työsuhteeseen perustuvan varhennetun vanhuuseläkkeen myöntäminen edellyttää työsuhteen päättymistä. Jos työsuhte jatkuu keskeytyksettä, niin varhennettua vanhuuseläkettä ei voida myöntää pelkästään vapaakirjoihin perustuvien eläkkeiden osien osaltakaan.

LEL- ja TaEL-työsuhteen tai YEL- ja MYEL-toiminnan jatkuminen ei sen sijaan estä varhennetun vanhuuseläkkeen myöntämistä. Pelkästään vapaakirjoihin perustuvan eläkkeen myöntäminen ei tällöinkään ole mahdollista, vaan eläke on myönnettävä myös jatkuvan työsuhteen tai yrittäjätoiminnan osalta.

Varhennetun vanhuuseläkkeen saaminen ei edellytä, että henkilö on ollut työsuhteessa tai harjoittanut yrittäjätoimintaa välittömästi ennen eläkkeen hakemista. Päättäneistä työsuhteista ja yrittäjätoiminnoista on oikeus varhennettuun vanhuuseläkkeeseen vapaakirjan ehtojen ja perusteiden mukaisesti.

1.2. Rinnakkaiset työsuhteet tai yrittäjäjaksot

Jos työntekijä on samanaikaisesti kahdessa tai useammassa työsuhteessa tai yrittäjätoiminnassa, hänellä on oikeus hakea varhennettua vanhuuseläkettä yhdestä tai useammasta rinnakkaisesta toiminnasta. Rinnakkaisina pidetään tällöin niitä työsuhteita tai yrittäjäjaksoja, joiden perusteella eläkkeeseen oikeuttavana olisi otettu huomioon tuleva aika tai sitä vastaava palkka, mikäli henkilö olisi tullut työkyvyttömäksi

varhennetun vanhuuseläkkeen alkaessa. Näissäkin tapauksissa eläkkeeseen on aina sisällytettävä kaikista päättyneistä työsuhteista ja yrittäjätoiminnoista karttuneet eläkkeen osat. Seuraavassa on eräitä tilannetta valaisevia esimerkkejä.

1. Rinnakkaiset TEL-tösuhteet. Varhennettu vanhuuseläke voidaan myöntää vain päättyvistä TEL-tösuhteista. Samalla myönnetään myös vapaakirjoihin perustuvat eläkkeen osat.
2. LEL-ansiot ja TEL-tösuhde rinnakkaisina. Jos TEL-tösuhde päättyy, varhennettu vanhuuseläke voidaan myöntää joko sekä TEL-tösuhteen että LEL-ansioiden perusteella tai jos eläkkeenhakija sitä nimenomaan haluaa pelkästään TEL-tösuhteen perusteella. Jos TEL-tösuhde ei pääty, varhennettu vanhuuseläke voidaan myöntää LEL-ansioiden ja vapaakirjojen osalta.
3. TEL-tösuhde ja YEL-toiminta rinnakkaisina. Jos TEL-tösuhde päättyy, varhennettu vanhuuseläke voidaan myöntää joko molemmista rinnakkaisista toiminnoista tai pelkästään TEL-tösuhteen perusteella. Jos TEL-tösuhde ei pääty, eläke voidaan myöntää vain YEL-toiminnasta (mukaanlukien vapaakirjoihin perustuvat eläkkeen osat).
4. LEL-ansiot ja MYEL-toiminta rinnakkaisina. Varhennettu vanhuuseläke voidaan myöntää joko sekä LEL-ansioiden että MYEL-toiminnan tai rinnakkaisista toiminnoista vain toisen perusteella. Vapaakirjoihin perustuvat eläkkeen osat myönnetään molemmissa tilanteissa.

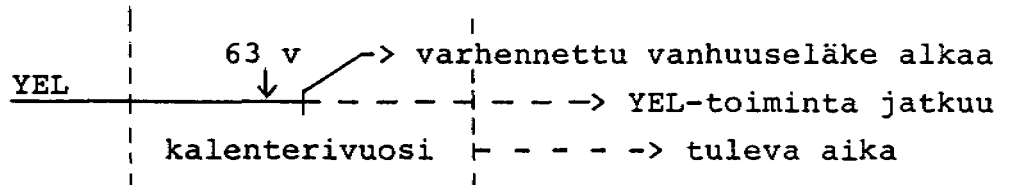
1.3. Eläkeoikeuden karttuminen ja vakuuttamisvelvollisuus varhennetun vanhuuseläkkeen kanssa samanaikaisessa työsuhteessa ja yrittäjätoiminnassa

Jos varhennettua vanhuuseläkettä laskettaessa ei ole otettu huomioon tulevaa aikaa tai sitä vastaavaa ansiota, eläkkeen kanssa samanaikaisesta työsuhteesta tai yrittäjätoiminnasta karttuu eläkeoikeutta normaalilla tavalla. Työsuhdetta tai yrittäjätoimintaa koskee tällöin työeläkelakien mukainen vakuuttamisvelvollisuus, ja kyseiseltä ajalta peritään vakuutusmaksut. Eläkkeen aikainen yrittäjätoiminta katsotaan siitä myöhemmin eläkettä laskettaessa uudeksi YEL- tai MYEL-jaksoksi, vaikka toiminta olisikin jatkunut yhdenjaksoisena eläkkeen alkamista edeltävältä ajalta.

Jos varhennetussa vanhuuseläkkeessä on otettu huomioon tuleva aika tai sitä vastaava ansio, ei eläkkeellä olon aikana alkaneen TEL-työsuhteen, YEL- tai MYEL-jakson eikä eläkkeen aikaisten LEL- ja TaEL-ansioiden perusteella kartu eläkettä. Näissä tilanteissa ei varhennetun vanhuuseläkkeen aikaisesta yrittäjätoiminnasta peritä vakuutusmaksuja. Vakuutusmaksuja ei myöskään peritä tällaisen eläkkeen aikana alkaneesta TEL-työsuhteesta. LEL- ja TaEL-vakuutusmaksut sen sijaan peritään aina samanaikaisesta eläkkeestä riippumatta.

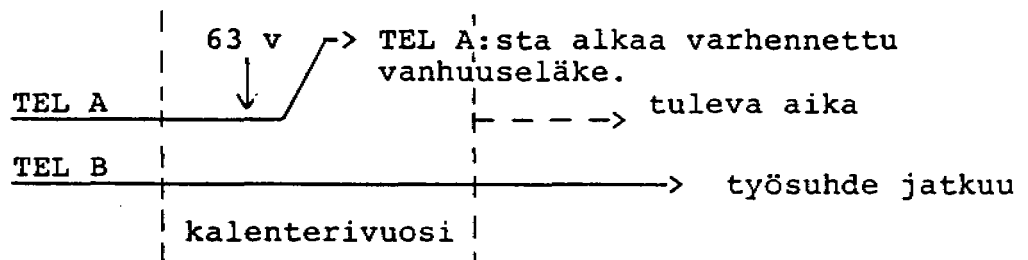
Jos henkilöllä on ollut rinnakkaisia työsuhteita tai yrittäjätoimintoja, jää eläke aina karttumaan sen työsuhteen tai yrittäjätoiminnan osalta, josta eläkettä ei ole myönnetty, vaikka toisen työsuhteen tai yrittäjätoiminnan perusteella olisi otettu huomioon eläkeikään jäljellä oleva aika tai sitä vastaava ansio. Eläkettä kartuttavasta työsuhteesta tai yrittäjätoiminnasta peritään vakuutusmaksut normaalisti.

Esimerkki

Varhennusvähennys lasketaan eläkkeestä, johon on liitetty tuleva aika 64 vuoden iän täyttämisen alusta. Yrittäjätoiminnasta ei kartu eläkeoikeutta eläkkeen alkamisen jälkeiseltä ajalta eikä siitä makseta vakuutusmaksuja.

Esimerkki

Työsuhteesta B karttuu edelleen eläkettä. Laskettaessa myöhemmin eläkettä tuottaa myös työsuhde B tulevan ajan oikeuden, koska se on saavutettu rinnakkain työsuhteen A kanssa.

1.4. Eläkkeen hakeminen ja alkamisaika

Varhennettu vanhuuseläke myönnetään vain hakemuksesta. Eläkettä haetaan lainmuutosten johdosta uusitulla eläkehakemuslomakkeella (VE-lomake). Se on lähetetty eläkelaitoksille tiedoksi Eläketurvakeskuksen yleiskirjeen 39/85 liitteenä.

Eläkkeenhakijan on hakemuksen yhteydessä ilmoitettava, mistä alkaen hän hakee varhennettua vanhuuseläkettä. Eläkettä ei myönnetä taannehtivasti hakemista edeltäneeltä ajalta. Jos eläkettä kuitenkin on haettu kolmen kuukauden kuluessa TEL-työsuhteen päättymisestä, eläke voidaan myöntää työsuhteen päättymistä seuraavan kuukauden alusta.

Varhennetun vanhuuseläkkeen myöntäminen saattaa katkaista vanhuuseläkkeen karttumisen valtion palvelussuhteesta. Kun on kyseessä valtion palveluksessa olevan eläkkeenhakija, eläkelaitoksen on selvitettävä karttumiseen liittyvä tilanne valtiokonttorin kanssa. Mikäli karttuminen katkeaisi varhennetun vanhuuseläkkeen myöntämisen johdosta, eläkkeenhakijaa on ennen eläkkeen myöntämistä informoitava asiasta, jotta hänellä olisi mahdollisuus peruuttaa hakemuksensa.

Varhennetun vanhuuseläkkeen aikana eläkkeensaajalle voi karttua lisää eläkettä. Se lisätään varhennettuun vanhuuseläkkeeseen eläkkeenhakijan hakemuksesta. Viimeistään 65 vuoden iän täyttämiseen mennessä on varhennettua vanhuuseläkettä maksavan eläkelaitoksen selvitettävä varhennetun vanhuuseläkkeen saajalle karttunut eläkeoikeuden lisäys ja informoitava häntä sen hakemisesta. Eläketurvakeskus lähettää varhennettua vanhuuseläkettä maksaville eläkelaitoksille tätä varten vanhuuseläkkeiden laskentapyyntöjen yhteydessä kaksi kertaa vuodessa rekisteritiedot niistä varhennetun vanhuuseläkkeen saajista, joiden osalta tiedot ovat eläkkeen aikana muuttuneet. Elleivät eläkelaitokset erityisestä syystä keskenään toisin sovi, varhennetun vanhuuseläkkeen myöntänyt eläkelaitos käsittelee ja ratkaisee myös eläkkeensaajan myöhemmät eläkehakemukset.

1.5. Varhennetun vanhuuseläkkeen myöntäminen työkyvyttömyys- tai työttömyyseläkkeen jatkona

Jos osaeläkkeenä myönnetyllä työkyvyttömyyseläkkeellä oleva henkilö hakee varhennettua vanhuuseläkettä, eläkelaitoksen tulee aluksi selvittää hänen mahdollisuutensa saada täyttä työkyvyttömyyseläkettä tai yksilöllistä varhaiseläkettä. Mikäli oikeutta niihin ei näyttäisi olevan, varhennettu vanhuuseläke myönnetään, edellyttäen, että osaeläke voidaan päättää varhennetun vanhuuseläkkeen alkamiskuukautta edeltävän kuukauden loppuun.

Jos täydellä työkyvyttömyys- tai työttömyyseläkkeellä oleva henkilö hakee varhennettua vanhuuseläkettä, on eläkkeensaajan kanssa neuvoteltava tilanteesta ja selvitettävä eläkkeensaajan oikeus aikaisempaan eläkkeeseen. Varhennetun vanhuuseläkkeen myöntäminen tulee kysymykseen, jos työkyvyttömyys- tai työttömyyseläke päättyisi eikä myöskään oikeutta yksilölliseen varhaiseläkkeeseen olisi.

Täyden työkyvyttömyyseläkkeen tai osaeläkkeen taikka työttömyyseläkkeen jatkona myönnetty varhennettu vanhuuseläke lasketaan eläkkeen päättymiseen mennessä karttuneen eläkeoikeuden perusteella.

1.6. Eläkkeen laskeminen

1.6.1. Varhennusvähennyksen laskeminen peruseläketurvan osalta

Jos eläke myönnetään varhennettuna, eläkettä vähennetään jokaiselta kuukaudelta, jolta eläkettä maksetaan ennen eläkeiän täyttämiskuukautta seuraavan kuukauden alkua. Vuonna 1937 tai myöhemmin syntyneen työntekijän ja 1945 tai myöhemmin syntyneen yrittäjän osalta vähennys on puoli prosenttia kuukautta kohden. Aikaisemmin syntyneiden osalta on vähennysprosentti kuukautta kohden pienempi. Vähennysprosentti eri ikäluokille on seuraava:

TEL, TaEL ja LEL työntekijän syntymävuosi	YEL ja MYEL yrittäjän syntymävuosi	vähennys- prosentti kuukautta kohden
1922 tai aikaisempi	1930 tai aikaisempi	0.33
1923	1931	0.34
1924	1932	0.36
1925	1933	0.37
1926	1934	0.38
1927	1935	0.39
1928	1936	0.40
1929	1937	0.41
1930	1938	0.42
1931	1939	0.43
1932	1940	0.44
1933	1941	0.46
1934	1942	0.47
1935	1943	0.48
1936	1944	0.49
1937 tai myöhempi	1945 tai myöhempi	0.50

Esimerkki 1.

Henkilö, joka on syntynyt 3.8.1926, hakee varhennettua vanhuuseläkettä 1.9.1986 alkaen. Hänen eläkeikänsä on 65 vuotta ja hänelle on karttunut eläkettä TEL:n ja YEL:n mukaan. Aika eläkkeen maksamisen alkamisesta eläkeiän täyttämiskuukautta seuraavan kuukauden alkuun on

aika 1.9.1986 - 1.9.1991 = 60 kk.

Vähennysprosentti kuukaudessa on vuonna 1926 syntyneelle työntekijälle 0.38 % ja yrittäjälle 0.33 %. Vähennys lasketaan erikseen eläkkeen TEL-osalle ja YEL-osalle, joten

TEL-osan vähennys = $60 \times 0.38 \% = 22.8 \%$.

YEL-osan vähennys = $60 \times 0.33 \% = 19.8 \%$.

Jos eläkeikä olisi 63 vuotta, aika eläkeiän täyttämiskuukautta seuraavan kuukauden alkuun olisi 36 kuukautta ja eläkkeiden vähennykset vastaavasti pienemmät.

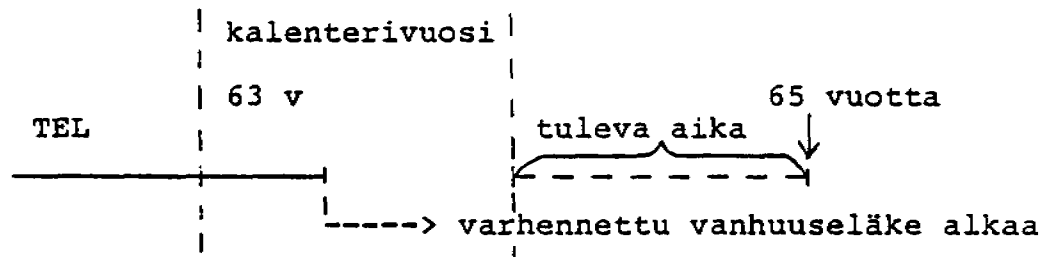
1.6.2. Varhennusvähennyksen perusteena oleva peruseläketurvan mukainen eläke

Varhennusvähennys lasketaan siitä TEL 8 §:n mukaisesti yhteensovitettusta eläkkeestä, jonka hakija on ansainnut eläkkeelle siirtymiseensä mennessä. Rinnakkaisten työ- ja yrittäjäsuhteiden tapauksessa yhteensovitettu eläke lasketaan vain niistä työ- ja yrittäjäsuhteista, joista varhennettu vanhuuseläke myönnetään.

Eläkkeeseen oikeuttavana aikana on yleensä otettava huomioon myös 63 vuoden iän täyttämivuoden lopusta eläkeikään jäljellä oleva aika tai sitä vastaava ansio, kun henkilö siirtyy varhennetulle vanhuuseläkkeelle 63 vuoden iän täyttämivuonna tai myöhemmin. Näin on meneteltävä niiden työ- ja yrittäjäsuhteiden osalta, joista henkilöllä olisi ollut oikeus tulevaan aikaan tai sitä vastaavaan palkkaan siinä tapauksessa, että hän olisi tullut työkyvyttömäksi 63 vuoden iän täyttämivuoden jälkeen. Tällöin otetaan huomioon työsuhteet tai yrittäjäjaksot varhennettua vanhuuseläkettä edeltävältä ajalta.

Esimerkki 2.

Henkilö, joka on syntynyt 9.3.1923, hakee varhennettua vanhuuseläkettä 1.5.1986 alkaen 1.6.1967 - 30.4.1986 jatkuneen TEL-työsuhteen perusteella. Työsuhteeseen liittyvien ehtojen mukainen eläkeikä on 65 vuotta. Tällöin luetaan eläkkeeseen oikeuttavaksi ajaksi myös aika 64 vuoden iän täyttämivuoden alusta eläkeiän täyttämiseen eli aika 1.1.1987 - 9.3.1988. Tämä aika luettaisiin eläkkeeseen oikeuttavaksi myös silloin, kun henkilö siirtyisi vanhuuseläkkeelle 65 vuotta täytettyään.

Jos henkilö siirtyy varhennetulle vanhuuseläkkeelle viimeiseen työsuhteeseen liittyvien ehtojen perusteella ja ehtojen mukainen eläkeikä on alle 65 vuotta, eläkkeen vapaakirjoihin perustuva osa muunnetaan vastaamaan eläkeikää ennen varhennusvähennyksen laske-
mista.

Muunnoksesta ovat ohjeet vähimmäisturvaa vastaavan vapaakirjan ehtojen ja perusteiden 6 §:ssä.

Varhennusvähennyksen perusteena oleva aika lasketaan eläkkeen alkamisesta alennetun eläkeiän täyttämiskautta seuraavan kuukauden alkuun, niin kuin ilmenee myös esimerkistä 1.

1.6.3. Varhennusvähennyksen laskeminen lisäeläketurvan osalta

Varhennusvähennys lasketaan TEL 11 §:ssä sekä YEL ja MYEL 11 §:ssä tarkoitetun rekisteröidyn lisäeläketurvan ja työnantajan eläkevakuutuksen osalta vakuutusmatemaattisesti siten, että vanhuus- ja työkyvyttömyyseläkkeen yhteenlaskettu pääoma-arvo säilyy.

Liitteenä on luonnos sosiaali- ja terveysministeriön päätöksestä, jossa on ohjeet lisäeläketurvan varhennusvähennyksen laskemisesta sitä tilannetta varten, jossa henkilö siirtyy varhennetulle vanhuuseläkkeelle suoraan työsuhteesta. Luonnoksen mukainen päätös on tarkoitus antaa sen jälkeen, kun siihen liittyvä lainmuutos on toteutettu. Sitä ennen voidaan päätösluonnosta soveltaa antamalla ko. tilanteissa väliaikaisia päätöksiä.

Rekisteröidyn lisäeläketurvan ja työnantajavakuutuksen vapaakirjojen osalta vastaavat ohjeet ovat

- työeläkelakien mukaisten vapaaehtoisten lisäetujen vapaakirjan ehtojen ja perusteiden 5 ja 8 §:ssä ja
- työnantajan eläkevakuutuksen vapaakirjan ehtojen ja perusteiden 5 ja 8 §:ssä.

1.6.4. Varhennusvähennyksen perusteena oleva lisäeläke

Varhennusvähennys lasketaan eläkkeen alkamiseen mennessä ansaitusta lisäeläkkeestä.

Rekisteröidyn lisäeläkkeen ja työnantajavakuutuksen vapaakirjat on ennen vähennystä muunnettava vastaamaan viimeiseen työsuhteeseen liittyvien ehtojen mukaista eläkeikää siten, että vanhuus- ja työkyvyttömyyseläkkeen yhteenlaskettu pääoma-arvo säilyy.

Lisäeläkkeen ja työnantajavakuutuksen vapaakirjojen muuntamisesta on annettu ohjeet

- työeläkelakien mukaisten vapaaehtoisten lisäetujen vapaakirjan ehtojen ja perusteiden 8 §:ssä ja

- työnantajan eläkevakuutuksen vapaakirjan ehtojen ja perusteiden 8 §:ssä.

1.7. Varhennetun vanhuuseläkkeen lisäysten laskeminen

Jos henkilö, joka on varhennetulla vanhuuseläkkeellä ollessaan kartuttanut lisää eläkettä, hakee lisäystä varhennettuun vanhuuseläkkeeseen, menetellään seuraavasti (katso myös kohdan 4. esimerkki 4):

1. Lasketaan ansaittu eläke siitä toiminnasta, jonka perusteella eläkkeen muutosta haetaan, ja lisätään siihen aikaisemman varhentamisen jälkeen mahdollisesti syntyneet vapaakirjat.
2. Poistetaan aikaisemmin myönnetystä varhennetusta vanhuuseläkkeestä yhteensovituksen ja varhennusvähennyksen vaikutukset ja muutetaan näin saatu ansaittu eläke vastaamaan muutosajankohdan indeksitasoa.
3. Aikaisemmin ansaittu eläke ja ansaitun eläkkeen lisäys lasketaan yhteen ja yhteensovitetään. Jos varhennettu vanhuuseläke ja työsuhde tai yrittäjätoiminta ovat jatkuneet samanaikaisesti yli kolme vuotta, yhteensovitusperustetta korotetaan TEL 8 §:n 3 momentin mukaisesti.
4. Tämän jälkeen lasketaan varhennusvähennys erikseen entiselle ja uudelle eläkkeen osalle. Entistä eläkettä vastaavaan osaan sovelletaan samaa varhennusaikaa kuin aikaisemmin. Lisää karttuneen eläkkeen osalta varhennusaika lasketaan siten kuin muutosajankohtaan varhennetussa eläkkeessä.

Laskettaessa varhennetun vanhuuseläkkeen aikana karttunutta eläkeoikeutta sellaisesta YEL- tai MYEL-toiminnasta, joka on alkanut ennen varhennetun vanhuuseläkkeen myöntämistä, käsitellään eläkeaikaista toimintaa erillisenä YEL- tai MYEL-jaksona. Eläkkeen perusteena oleva työtulo määrätään tällöin varhennetun vanhuuseläkkeen alkamisen jälkeisen yrittäjätoiminnan perusteella.

1.8. Varhennetun vanhuuseläkkeen kanssa samanaikaisen työkyvyttömyyseläkkeen myöntäminen

Jos henkilö, joka on varhennetulla vanhuuseläkkeellä, tulee työkyvyttömäksi, myönnetään hänelle työkyvyttömyyseläkettä siitä eläkkeen osasta, jota ei ole varhennettu. Myös tällöin joudutaan purkamaan varhennetun vanhuuseläkkeen yhteensovitus ja varhennus-

vähennys ja tekemään uusi yhteensovitus. Sen jälkeen eläkkeen vanhuuseläkeosa varhennetaan uudestaan samalla varhennusvähennysprosentilla kuin aikaisemmin. Työkyvyttömyyseläkkeen myöntämisessä on otettava huomioon mahdollinen sairausvakuutuksen päivärahan ensisijaisuusaika.

1.9. Perhe-eläkkeen laskeminen

Perhe-eläke, joka myönnetään varhennetun vanhuuseläkkeen jatkona, lasketaan poistamatta varhennusvähennystä edunjäätäjän eläkkeestä.

Edunjäätäjän eläkkeestä poistetaan vain yhteensovituksen ja lapsikorotuksen vaikutukset. Eläkkeeseen lisätään edunjäätäjän mahdollisesti varhennetun vanhuuseläkkeen aikana ansaitsema eläke. Sen jälkeen lasketaan perhe-eläkkeen määrä ja siihen tehtävä yhteensovitus (katso myös kohdan 4 esimerkki 3).

1.10. Vastuunjako

Varhennetun vanhuuseläkkeen kustannukset jaetaan eläkelaitosten kesken niinkuin vanhuuseläkkeen kustannukset. Eläkkeen rahastoidun osan muuttamisesta varhentamisen johdosta on ohje eläkelaitoksen laskuperusteissa.

1.11. Kansaneläke

Kansaneläkkeen lisäosaa määrättäessä otetaan varhennetun vanhuuseläkkeen osalta huomioon eläkkeen alkamisajankohtaan mennessä karttunut eläke (mukaanlukien mahdollinen tulevan ajan osuus) yhteensovitettuna ilman lapsikorotusta. Näin ollen työeläkkeen varhennusvähennys on kansaneläkettä vähentävää eläketuloa.

Henkilö voi myös saada kansaneläkkeen varhennettuna vanhuuseläkkeenä. Varhennettuna myönnetyn kansaneläkkeen lisäosaa määrättäessä otetaan työeläke huomioon ennakoituna eläkkeenä, jos henkilö ei ole työeläkettä hakenut, tai jos hän ei voi työeläkettä esim. julkisen sektorin palveluksen perusteella vielä saada. Jos henkilö ottaa osan työeläkkeistään varhennettuna mutta jatkaa edelleen muuta ansiotyötä, luetaan tästä ansiotyöstä tuleva eläke tuloksi ennakoituna eläkkeenä. Osa-eläkkeenä myönnettyä työkyvyttömyyseläkettä saavalla luetaan ennakoituna eläkkeenä tuloksi täyden ja osaeläkkeen erotus.

Ennakoidun eläkkeen ja varhennetun vanhuuseläkkeen perusmäärän laskemisesta kansaneläkkeen määräämistä varten ja sen ilmoittamisesta eläketapahtumarekisteriin Eläketurvakeskus on antanut ohjeet yleiskirjeessä 40/85.

2. LYKÄTTY VANHUUSELÄKE

Jos vanhuuseläke alkaa myöhemmin kuin eläkeiän täyttämistä seuraavan kuukauden alusta, eläkkeeseen laskeaan lykkäyskorotus.

2.1. Lykkäyskorotusta koskevat säännökset

Eläkkeen lykkäyskorotusta koskevat laskemishjeet on ennen 1.1.1986 voimassa olleen lain perusteella annettu sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön päätöksessä (714/79).

Lainmuutoksen yhteydessä lykkäyskorotuksen laskemista koskevat säännökset on vähimmäiseläketurvan osalta sisällytetty TEL 5 §:n 3 momenttiin, jossa säädetään:
"Jos eläke alkaa myöhemmin kuin 65 vuoden täyttämistä seuraavan kuukauden alusta, korotetaan 8 §:n mukaisesti yhteensovitettua eläkettä yhdellä prosentilla jokaiselta kuukaudelta, jolla eläkkeen alkaminen lykkääntyy."

Alennettujen eläkeikien ja rekisteröityjen lisäeläkkeiden osalta on sosiaali- ja terveystieteiden ministeriössä valmisteilla lainmuutos, jonka perusteella ministeriö voi antaa päätöksen lykkäyskorotuksen (ja varhennusvähennyksen) laskemisesta edellä tarkoitetuissa tapauksissa. Luonnos annettavaksi suunnitellusta päätöksestä on liitteenä. Eläkelaitokset voivat laskea lisäetujen lykkäyskorotukset päätösluonnoksen mukaisesti ja myöntää kyseiset eläkkeet väliaikaisilla päätöksillä.

Vapaakirjoihin perustuvien eläkkeiden osalta ohjeet eläkkeen lykkäämisestä on annettu

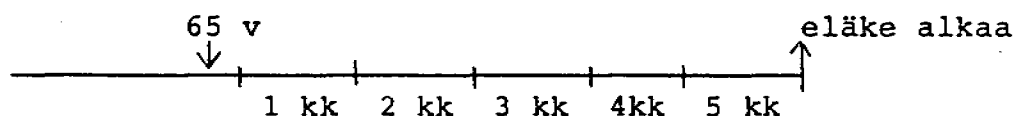
- työeläkelakien mukaisten vähimmäisturvaa vastaavan vapaakirjan ehtojen ja perusteiden 4 §:ssä ja 6 §:ssä
- työeläkelakien mukaisten vapaaehtoisten lisäetujen vapaakirjan ehtojen ja perusteiden 5 §:ssä ja 8 §:ssä ja
- työnantajan eläkevakuutuksen vapaakirjan ehtojen ja perusteiden 5 §:ssä ja 8 §:ssä.

2.2. Lykkäyskorotuksen laskeminen

2.2.1. Vähimmäisturvan mukaisen eläkkeen lykkäyskorotus (eläkeikä on 65 vuotta)

Lasketaan kuukausien lukumäärä 65 vuoden iän täyttämiskuukautta seuraavan kuukauden alusta eläkkeen alkamiskuukauden alkuun ja korotetaan TEL 8 §:n mukaisesti yhteensovitettua eläkettä yhdellä prosentilla jokaiselta kuukaudelta.

Jos esimerkiksi eläke lykkäytyy 5 kuukautta, lykkäyskorotus on 5 %.

Vapaakirjoihin perustuva eläke lykkääntyy samalla prosentilla.

2.2.2. Eläkkeen lykkäyskorotus alennetun eläkeiän yhteydessä

Lykkäyskorotus alennetun eläkeiän yhteydessä lasketaan käyttäen sosiaali- ja terveysministeriön päätöksen 1 §:ssä annettuja kertoimia siten kuin päätöksen 3 §:ssä on säädetty. Päätösluonnos ja sen pohjalta kuukauden tarkkuudella lasketut kertoimet ovat liitteenä.

Eläkkeeseen sisältyvä vapaakirjaan perustuva eläkkeen osa on ensin muutettava vastaamaan alennettua eläkeikää, jonka jälkeen eläke yhteensovitetaan ja lasketaan lykkäyskorotus. Tästä on ohje työeläkelakien mukaista vähimmäisturvaa vastaavan vapaakirjan ehtojen ja perusteiden 6 §:ssä (katso myös kohdan 4. esimerkki 6).

2.2.3. Rekisteröidyn lisäeläkkeen lykkäyskorotus

Rekisteröidyn lisäeläkkeen lykkäämisestä on ohje liitteenä olevan sosiaali- ja terveysministeriön päätösluonnoksen 4 §:ssä. Rekisteröityyn lisäeläketurvaan perustuva eläkkeen osa lykätään vakuutusmateriaalisesti siten, että vanhuuseläkkeen pääoma-arvo säilyy.

Jos eläke lykkäytyy yli alennetun eläkeiän, muutetaan vapaakirjoihin perustuva lisäeläkkeen osa ensin vastaamaan alennettua eläkeikää siten, että vanhuus-

ja työkyvyttömyyseläkkeen yhteenlaskettu pääoma-arvo säilyy. Sen jälkeen lykkäyskorotus lasketaan edellä esitetyllä tavalla. Tästä on ohjeet työeläkelakien mukaisten vapaaehtoisten lisätujen vapaakirjan ehtojen ja perusteiden 8 §:ssä. Työnantajan eläkevakuutukseen perustuvan eläkkeen lykkäyskorotus lasketaan samoin kuin rekisteröidyn lisäeläkkeen. Vapaakirjan osalta ohjeet ovat työnantajan eläkevakuutuksen vapaakirjan ehtojen ja perusteiden 8 §:ssä.

Rekisteröidyn lisäeläkkeen ja työnantajan eläkevakuutuksen lykkäyskorotuskertoimia voi tiedustella Eläketurvakeskukselta tai lisäeläkkeen vakuuttaneelta eläkelaitokselta.

2.3. Perhe-eläke lykätyn eläkkeen jatkona

Jos edunjättäjä on kuollut ennen 1.1.1986, perhe-eläke lasketaan edunjättäjän sellaisen eläkkeen perusteella, josta on poistettu lapsi- ja lykkäyskorotuksen sekä yhteensovituksen vaikutukset.

Vanhuuseläkkeessä ollut lykkäyskorotus säilyy 1.1.1986 tai myöhemmin sattuneissa perhe-eläketapauksissa. Perhe-eläkkeen yhteensovitus tehdään kuitenkin, vanhuuseläkkeestä poiketen, vasta lykkäyskorotuksen laskemisen jälkeen. Näin ollen lykätyn vanhuuseläkkeen jälkeen myönnettävä perhe-eläke lasketaan 1.1.1986 tai sen jälkeen sattuneiden perhe-eläketapausten osalta seuraavasti.

- Poistetaan edunjättäjän eläkkeestä vain yhteensovituksen ja lapsikorotuksen vaikutukset. Tästä määrästä lasketaan perhe-eläkkeen edunsaajista riippuva määrä ja sen jälkeen perhe-eläke yhteensovitaan.
- Vastaavalla tavalla perhe-eläke lasketaan myös silloin, jos edunjättäjä ei ollut eläkkeellä mutta hänellä olisi kuolinhetkellään ollut oikeus lykättyyn vanhuuseläkkeeseen.

3. VOIMAANTULO

3.1. Uusien säännösten soveltaminen eläkettä laskettaessa

Varhennettua vanhuuseläkettä koskevat säännökset tulevat voimaan 1.1.1986. Vanhuuseläke voidaan myöntää varhennettuna 1.1.1986 alkaen, jos varhennetun vanhuuseläkkeen myöntämisen edellytykset täyttyvät 31.12.1985.

Vanhuuseläkkeen lykkäyskorotuksen laskemista koskevia sääntömuutoksia sovelletaan 1.1.1986 jälkeiseen eläkkeen alkamisen lykkääntymisaikaan. Jos lykkääntyminen on alkanut ennen 1.1.1986 ja jatkuu vuoden 1986 puolelle, sovelletaan ennen 1.1.1986 voimassaolleita lykkäyskorotuksen laskemissäännöksiä vuotta 1986 edeltävään lykkääntymisajan osaan ja sen jälkeiseen lykkääntymisajan osaan 1.1.1986 voimaantulevia laskemissäännöksiä.

Edunjättäjän vanhuuseläkkeeseen perustuva perhe-eläke lasketaan 1.1.1986 voimaantulevien säännösten mukaan, jos edunjättäjä on kuollut 1.1.1986 tai sen jälkeen. Tällöin perhe-eläkkeeseen on sisällytettävä edunjättäjän eläkkeeseen liittynyt lykkäyskorotus. Näin on meneteltävä siinäkin tapauksessa, että edunjättäjän vanhuuseläkkeen lykkääntyminen on alkanut ennen 1.1.1986.

Vapaakirjan ehtojen ja perusteiden muutokset tulevat voimaan 1.1.1986. Muilta kuin edellä esitettyyn liittyviltä osilta niiden uusia säännöksiä sovelletaan eläkkeeseen, joka perustuu 1.1.1986 tai myöhemmin sattuneeseen eläketapahtumaan. Eläketapahtuman katsotaan tällöin sattuneen,

- kun vakuutettu on täyttänyt eläkeiän oikeuttavan iän, tai
- kun vakuutettu on siirtynyt varhennetulle vanhuuseläkkeelle, tai
- kun vakuutettu on tullut eläkkeeseen oikeuttavassa määrin työkyvyttömäksi, tai
- kun vakuutettu on tullut TEL 4 c §:n 3 momentin mukaisesti työttömäksi, tai
- kun perhe-eläkkeen edunjättäjä on kuollut.

Eläketapahtumana ei tällöin kuitenkaan pidetä työttömyyseläkkeen muuttumista työkyvyttömyyseläkkeeksi eikä eläkkeen muuttumista vanhuuseläkkeeksi.

3.2. Lykkäyskorotuksen laskeminen, kun lykkääntyminen on alkanut ennen 1.1.1986 ja päättyy vuonna 1986 tai myöhemmin

Jos eläkkeen lykkääntyminen on alkanut ennen 1.1.1986 ja päättyy vuonna 1986 tai myöhemmin, lasketaan lykkäyskorotus seuraavasti:

- Ensin lasketaan ennen 1.1.1986 voimassaolleiden säännösten mukaisesti (sosiaali- ja terveysministeriön päätös 714/79) ajankohtaan 1.1.1986 lykättyä eläkkeen alkamista vastaava eläkkeen korotettu määrä. Näin laskettua eläkettä korotetaan 1.1.1986 jälkeiseltä lykkääntymisajan osalta samassa suhteessa, millä se tältä lykkääntymisajan osalta korottuisi, jos korotus koko lykkääntymisajalta laskettaisiin 1.1.1986 voimaantulevia säännöksiä soveltaen (katso kohdan 4 esimerkki 5).

3.3. Työsuhteen päättyessä muodostettavan vapaakirjan laskeminen

Vapaakirjaa työsuhteesta muodostettaessa uusia vapaakirjan ehtoja ja perusteita sovelletaan, jos vapaakirja muodostetaan työsuhteesta, joka on päättynyt 1.1.1986 tai myöhemmin. Aikaisemmin päättyneistä työsuhteista on vapaakirja muodostettava ennen 1.1.1986 voimassa olleiden vapaakirjan ehtojen ja perusteiden mukaisesti.

4. ESIMERKKEJÄ

Esimerkki 1

Henkilö, joka on syntynyt 3.8.1926, hakee varhennettua vanhuuseläkettä 1.9.1986 alkaen. Eläkkeeseen oikeutava TEL-työsuhde on alkanut 1.7.1977 ja päättyy 31.8.1986. Eläkkeen perusteena oleva palkka on 5 000 mk/kk. Tämä on myös yhteensovitusperuste. Lisäksi henkilölle on aikaisemmasta TEL-työsuhteesta karttunut eläkettä 300,00 mk/kk (ind 1165) ja LEL-ansioiden perusteella 200,00 mk/kk (ind 1165). Kuinka suuri on varhennettu vanhuuseläke?

TEL-työsuhteesta laskettu eläkkeen alkamiseen mennessä ansaittu eläke = 687,50 mk/kk. Ansaittu eläke yhteensä = 500,00 + 687,50 = 1 187,50 mk/kk.

Yhteensovitus ei vaikuta eläkkeeseen.

Vuonna 1926 syntyneille on varhennus 0.38 % kuukautta kohden. Aika eläkkeen alkamisesta eläkeiän täyttämiskuukautta seuraavan kuukauden alkuun on 60 kk, joten

vähennysprosentti = $60 \times 0.38 \% = 22.8 \%$.

Varhennusvähennys =

$0.228 \times 1\,187,50 \text{ mk/kk} = 270,75 \text{ mk/kk}$

Varhennettu vanhuuseläke =

$1\,187,50 - 270,75 = 916,75 \text{ mk/kk.}$

Esimerkki 2

Henkilö, joka on syntynyt 15.4.1926, hakee varhennettua vanhuuseläkettä 1.5.1986 alkaen. Eläkkeeseen oikeutava TEL-työsuhde 1.1.1979 - 30.4.1986. Eläkkeen perusteena oleva palkka on 6 500 mk/kk (ind 1165), jolloin ansaittu eläke on 715.00 mk/kk. Aikaisemmista TEL-työsuhteista on karttunut eläkettä 4 100,00 mk/kk. Yhteensovitusperuste on 8 000,00 mk/kk. Kuinka suuri on varhennettu vanhuuseläke.

Ansaittu eläke yhteensä = $715 + 4100 = 4\,815 \text{ mk/kk.}$

Yhteensovitettu eläke = $4\,608,46 \text{ mk/kk.}$

Varhentamisaika = 60 kk.

Vuonna 1926 syntyneille on varhennus 0.38 % kuukautta kohden.

Vähennysprosentti = $60 \times 0.38 \% = 22.8 \%$

Varhennusvähennys =

$$0.228 \times 4608,46 \text{ mk/kk} = 1\,050,73 \text{ mk/kk}$$

Varhennettu vanhuuseläke =

$$4\,608,46 - 1\,050,73 = 3\,557,73 \text{ mk/kk.}$$

Esimerkki 3

Henkilölle on myönnetty varhennettu vanhuuseläke 1.5.1986 alkaen TEL-työsuhteiden perusteella yhteensä 3 557,73 mk/kk. Eläkkeen perusteena on 4 608,46 mk/kk suuruinen yhteensovitettu ansaittu eläkeoikeus. Varhennusvähennys on 22.8 %. Yhteensovitus on pienentänyt eläkettä. Yhteensovitusperuste on 8 000 mk/kk. Ansaittu eläke ilman yhteensovitusta on = 4 815,00 mk/kk. Henkilö kuolee 27.11.1986. Kuinka suuri on leskelle 1.12.1986 alkaen maksettava perhe-eläke?

Lasketaan edunjättäjän asaittu eläkeoikeus ilman yhteensovitusta = 4 815,00 mk/kk. Tästä tehdään saman- suuruinen varhennusvähennys kuin edunjättäjän eläkkeessä oli ja määrätään perhe-eläke näin lasketusta eläkkeen määräst.

Perhe-eläkkeen perusteena oleva varhennettu vanhuuseläke =

$$4\,815,00 - (0.228 \times 4\,815,00) = 3\,717,18 \text{ mk/kk.}$$

Perhe-eläke yhdelle edunsaajalle =

$$0.5 \times 3\,717,18 \text{ mk/kk} = \underline{1\,858.59 \text{ mk/kk.}}$$

Perhe-eläkkeen yhteensovitusraja on 2 400,00 mk, joten yhteensovitus ei vaikuta perhe-eläkkeeseen.

Esimerkki 4

Henkilö, joka on syntynyt 15.2.1925, työskentelee kahdessa rinnakkaisessa TEL-työsuhteessa. Työsuhde A on alkanut 1.7.1962 ja työsuhde B on alkanut 15.5.1970. Henkilö päättää työsuhteensa A 30.2.1986 ja hakee varhennettua vanhuuseläkettä 1.3.1986 alkaen. Työsuhteessa B hän jatkaa 30.2.1988 asti ja hakee tästä varhennettua vanhuuseläkettä 1.3.1988 alkaen. Eläkkeen perusteena oleva palkka on työsuhteesta A 5 000 mk/kk (ind.1165) ja työsuhteesta B 3 000 mk/kk (ind. 1334 oletettu indeksi vuodelle 1988). Kuinka suuri on varhennettu vanhuuseläke 1.3.1986 alkaen ja kuinka suuri se on 1.3.1988 alkaen?

Vuonna 1925 syntyneelle on varhennusvähennys 0.37 % kuukautta kohden.

- 1) Henkilö jää varhennetulle vanhuuseläkkeelle 1.3.1986. Tällöin eläkettä myönnetään vain työsuhteen A perusteella, koska työsuhde B jatkuu.

Työsuhteesta A on karttunut eläkettä 1 775,00 mk/kk.

Yhteensovitus ei vaikuta eläkkeeseen.

Aika 1.3.1986 - 1.3.1990 = 48 kk.

Vähennysprosentti = $48 \times 0.37 \% = 17.76 \%$

Varhennettu vanhuuseläke 1.3.1986 alkaen =

$1\,775,00 - (0.1776 \times 1\,775,00) = \underline{1\,459,76 \text{ mk/kk}}$.

- 2) Työsuhteen B päättyttyä henkilö hakee siitäkin varhennettua vanhuuseläkettä 1.3.1988 alkaen.

Koska työsuhde B päättyy vasta 63 vuoden iän täyttämisen vuonna ja se on jatkunut yli neljä kuukautta, karttuu siitä eläkettä myös 64 iän täyttämisen vuoden alusta eläkeikään asti. Ansaittu eläkeoikeus on 851,25 mk/kk.

Tähän lisätään työsuhteesta A ansaittu eläke korotettuna oletetulla TEL-indeksillä eli

$\frac{1334}{1165} \times 1\,775,00 = 2\,032,49 \text{ mk/kk}$.

Ansaitut eläkkeet yhteensä = $(851,25 + 2\,032,49) \text{ mk/k} = \underline{2\,883,74 \text{ mk/kk}}$

Yhteensovitus ei vaikuta eläkkeeseen.

Tämän jälkeen lasketaan varhennusvähennys erikseen työsuhteelle A ja työsuhteelle B.

Aika työsuhteen B perusteella myönnettävän eläkkeen alkamisesta eläkeikään on 24 kk.

Vähennysprosentti = $24 \times 0.37 \% = 8.88 \%$.

Varhennettu vanhuuseläke työsuhteesta B =

$851,25 - (0.0888 \times 851,25) = \underline{775,66 \text{ mk/kk}}$

Varhennettu vanhuuseläke työsuhteesta A =

$2\,032,49 - (0.1776 \times 2\,032,49) = \underline{1\,671,52 \text{ mk/kk}}$

Varhennettu vanhuuseläke yhteensä = $\underline{2\,447,18 \text{ mk/kk}}$

Eläkkeen lykkääminen yli vuodenvaihteen 1985 - 1986

Esimerkki 5

Eläkkeenhakija on syntynyt 15.5.1920. Hän hakee vanhuuseläkettä 16.6.1986. Hänen ansaittu eläkkeensä on 1.6.1985 tasossa 2 500 mk/kk. Yhteensovitus ei pienennä eläkettä. Eläkkeeseen tuleva lykkäyskorotus lasketaan kahdessa vaiheessa. Ensin lykätään eläke ajalla 1.6.1985 - 1.1.1986 ennen 1.1.1986 voimassa olleilla kertoimilla hetkeen 1.1.1986. Tämän jälkeen kerrotaan näin lykätty eläke hetkiin 1.7.1986 ja 1.1.1986 uusilla kertoimilla lykättyjen eläkkeiden suhteella. Lykätty eläke on tässä tapauksessa

$$2\,500 \times \frac{1,00}{0,94} = 2\,659,57 \text{ mk/kk}$$

$$2\,659,57 \times \frac{2\,500 \times (1 + 13 \times 0,01)}{2\,500 \times (1 + 7 \times 0,01)} = 2\,808,70 \text{ mk/kk}$$

vuoden 1985 indeksissä. Eläke 1.7.1986 alkaen on 3 007,48 mk/kk.

Kun eläkkeensaaja kuolee, hänen leskelleen myönnetään perhe-eläke, jossa on mukana yllä laskettu lykkäyskorotus. Perhe-eläkkeen yhteensovituksessa huomioon otettava eläke sisältää lykkäyskorotuksen. Esimerkitapauksessa yhteensovitettava perhe-eläke olisi 1 503,74 mk/kk.

Lykkäys yli alennetun eläkeiän

Esimerkki 6

Työntekijä on syntynyt 30.4.1926. Hänellä on työsuhde 1.8.1966 - 30.4.1988, jossa on alennettu 60 vuoden eläkeikä. Eläkepalkka on 6 700 mk/kk. Tässä esimerkissä esiintyvien markkamäärien oletetaan olevan vuoden 1988 indeksissä. Lisäksi työntekijällä on vapaakirja (450 mk/kk) aikaisemmasta työsuhteesta.

Nykyisessä työsuhteessa eläkeikään mennessä palveltu aika on 237 kk ja eläkeiän jälkeen palveltu aika on 24 kk. Eläkeikään mennessä ansaittu eläke tästä työsuhteesta on 1 984,88 mk/kk.

Eläkeiän jälkeen karttunut 65 vuoden eläkeikää vastaava eläke on 201,00 mk/kk, joka muunnetaan 60 eläkeikää vastaavaksi seuraavasti:

$$\text{Muuntoprosentti} = 60 \times 0,38 \% = 22,8 \%$$

Eläke eläkeikää vastaavana =

$$201,00 - (0.228 \times 201,00) = 155,17 \text{ mk/kk}$$

Myös aikaisemmasta työsuhteesta muodostunut eläke muutetaan vastaamaan alennettua eläkeikää:

Eläke eläkeikää vastaavana =

$$450,00 - (0.228 \times 450,00) = 347,40 \text{ mk/kk}$$

Eläke eläkeikää vastaavana yhteensä =

$$1984,88 + 155,17 + 347,17 = \underline{2\,487,22 \text{ mk/kk}}$$

Yhteensovitus ei vaikuta eläkkeeseen, joten kahden vuoden lykkäysaikaa vastaava lykätty eläke =

$$\frac{1,43}{1,22} \times 2\,487,22 = \underline{2\,915,35 \text{ mk/kk}}$$

Työntekijäin eläkeasetuksen 8 §

8 §

Oikeus vastaiseen eläkkeeseen sellaisen työsuhteen perusteella, jonka päätyessä työntekijällä tai hänen omaisellaan ei ole välittömästi oikeutta eläkkeen saamiseen tai työntekijä ei ole välittömästi siirtynyt työntekijäin eläkelain 4 §:n 2 momentin mukaisesti varhennetulle vanhuuseläkkeelle, toteutetaan muodostamalla tätä etuutta vastaava vapaakirja.

Työntekijäin eläkelain mukaista vähimmäiseläketurvaa vastaavan vapaakirjan perusteella työntekijällä on oikeus sen mukaan kuin vapaakirjan ehdoissa määrätään saada vanhuuseläkettä täytettyään 65 vuotta, tai varhennettua vanhuuseläkettä aikaisintaan 60 vuotta täytettyään, työkyvyttömyyseläkettä työntekijäin eläkelain 4 §:n 3 momentin ja 5 b §:n mukaisesti sekä työttömyyseläkettä työntekijäin eläkelain 4 c §:n mukaisesti, ei kuitenkaan silloin, kun hän saa työntekijäin eläkelain 6 §:n 3 momenttia tai lyhytaikaisissa työsuhteissa olevien työntekijäin eläkelain 7 §:n 1 momenttia soveltaen myönnettyä eläkettä. Jos työntekijä, jolle on muodostunut vapaakirja, solmii työntekijäin eläkelain, lyhytaikaisissa työsuhteissa olevien työntekijäin eläkelain tai eräiden työsuhteissa olevien taiteilijoiden ja toimittajien eläkelain (662/85) alaisen uuden työsuhteen taikka ryhtyy harjoittamaan maatalousyrittäjien eläkelain (467/69) tai yrittäjien eläkelain (468/69) alaista yrittäjätoimintaa ja saa sen johdosta, uudelleen vapaakirjaa saamatta, eläkkeen muussa iässä tai muiden ehtojen mukaisesti, muunnetaan vapaakirja näiden ehtojen mukaiseksi. Vastaavasti menetellään, jos tällainen työntekijä saa eläkkeen hänelle myönnetyn vapaaehtoisen jatkovakuutuksen perusteella.

Työntekijäin eläkelain 11 §:n mukaisten lisäetujen osalta noudatetaan soveltuvin osin, mitä on säädetty edellä 1 ja 2 momentissa. Jos kuitenkin työntekijän viimeiseen työsuhteeseen liittyneissä eläketurvan ehdoissa eläkeikä on ollut alle 65 vuotta ja työsuhde on päättynyt aikaisintaan vuotta ennen eläkeiän täyttämistä, varhennettu vanhuuseläke myönnetään vapaakirjan ehtojen asemesta työsuhteeseen liittyneitä eläketurvan ehtoja soveltaen, jos eläke alkaa vuoden kuluessa työsuhteen päättymisestä.

Työntekijällä on 4 momentin estämättä oikeus saada lisäetuja vastaavan vapaakirjan perusteella vanhuuseläkettä, kun hänelle myönnetään rintamaveteraanien varhaiseläkkeestä annetun lain mukainen eläke.

Vapaakirjan ehdot ja sen laskemista varten tarvittavat perusteet vahvistaa sosiaali- ja terveysministeriö eläketurvakeskuksen esityksestä yhteiseksi kaikille eläkelaitoksille.

Tämä asetus tulee voimaan
1 päivänä tammikuuta 1986

30.9.1985

SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖN PÄÄTÖS

työntekijäin eläkelain 11 §:n, maatalousyrittäjien eläkelain 11 §:n ja yrittäjien eläkelain 11 §:n tarkoitettujen vapaaehtoisten lisätujen laskemisesta eräissä tapauksissa.

Annettu Helsingissä xx päivänä x-kuuta 1985.

Sosiaali- ja terveysministeriö on 8 päivänä heinäkuuta 1961 annetun työntekijäin eläkelain 11 §:n 1 momentin, sellaisena kuin se on 30 päivänä joulukuuta 1982 annetussa laissa (1059/82), sekä 14 päivänä heinäkuuta 1969 annetun maatalousyrittäjien eläkelain (467/69) 11 §:n 1 momentin ja 14 päivänä heinäkuuta 1969 annetun yrittäjien eläkelain (468/69) 11 §:n 1 momentin nojalla päättänyt:

1 §.

Jos viimeiseen työsuhteeseen liittyvien ehtojen mukaan eläkeikää on alennettu 65 vuoden iästä ja eläke alkaa myöhemmin kuin eläkeiän täyttämistä seuraavan kuukauden alusta, korotetaan viimeiseen työsuhteeseen liittyvää työntekijäin eläkelain 8 §:n mukaisesti yhteensovitettua peruseläkettä vakuutusmatemaattisesti seuraavan taulukon mukaisia kertoimia ja työntekijäin eläkelain 5 §:n 3 momenttia siten soveltaen kuin 2-3 §:ssä määrätään.

eläkeikä	kerroin	eläkeikä	kerroin
50 tai alempi	2.37	58	1.59
51	2.26	59	1.51
52	2.15	60	1.43
53	2.05	61	1.32
54	1.95	62	1.22
55	1.86	63	1.14
56	1.77	64	1.06
57	1.68	65	1.00

2 §.

Eläkkeelle siirtymisen ikä määrätään kuukauden tarkkuudella ja tätä ikää vastaava kerroin lasketaan taulukosta sadasosan tarkkuudella suoraviivaista väliarvolaskumenettelyä käyttäen.

3 §.

Eläkkeen alkaessa viimeistään 65 vuoden iän täyttämistä seuraavan kuukauden alusta, 1 §:n mukainen eläkkeen määrä lasketaan siten, että yhteensovitettu peruseläke sen suuruisena kuin se olisi, jos eläkkeenhakija olisi siirtynyt eläkkeelle heti eläkeiän täytettyään, kerrotaan eläkeikää vastaavalla taulukon kertoimella ja tulo jaetaan eläkkeelle siirtymisen ikää vastaavalla, 2 §:n mukaisesti lasketulla kertoimella.

Eläkkeen alkaessa myöhemmin kuin 65 vuoden iän täyttämistä seuraavan kuukauden alusta, lasketaan ensin 65 vuoden iän täyttämistä seuraavan kuukauden alusta alkavaa eläkettä vastaava 1 momentin mukainen eläkkeen määrä. Näin laskettua eläkettä korotetaan TEL 5 §:n 3 momentin mukaisesti jokaiselta kuukaudelta, jolla eläkkeen alkaminen on lykkääntynyt 65 vuoden iän täyttämistä seuraavan kuukauden alkua myöhemmäksi.

4 §.

Jos viimeiseen työsuhteeseen liittyvien ehtojen mukaan vanhuus-, työkyvyttömyys- ja työttömyyseläkkeen määrää on korotettu vähimmäisehtojen mukaisesta tasosta ja vanhuuseläke alkaa myöhemmin kuin eläkeiän täyttämistä seuraavan kuukauden alusta, muunnetaan vähimmäistason ylittävää ansaittua eläkettä vakuutusmatemaattisesti siten, että vanhuuseläkkeen pääoma-arvo säilyy. Pääoma-arvokertoimien tulee vastata vakuutetun ikää kuukauden tarkkuudella ja sukupuolta.

5 §.

Jos viimeiseen työsuhteeseen liittyvien ehtojen mukaan vanhuus-, työkyvyttömyys- ja työttömyyseläkkeen määrää on korotettu vähimmäisehtojen mukaisesta tasosta ja vanhuuseläke myönnetään varhennettuna, muunnetaan vähimmäistason ylittävää eläkkeen alkamishetkeen mennessä ansaittua eläkettä vakuutusmatemaattisesti siten, että vanhuus- ja työkyvyttömyyseläkkeen yhteenlaskettu pääoma-arvo säilyy. Pääoma-arvokertoimien tulee vastata vakuutetun ikää kuukauden tarkkuudella ja sukupuolta.

6 §.

Tämä päätös tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 1986.

Jos eläkkeenhakija on täyttänyt eläkeiän ennen 1 päivää tammikuuta 1986 ja vanhuuseläke alkaa mainittuna päivänä tai sen jälkeen, lasketaan ennen 1 päivää tammikuuta 1986 olleen lykkäytymisajan perusteella eläkkeeseen tuleva korotus soveltaen sosiaali- ja terveysministeriön 10 päivänä syyskuuta 1979 antamaa päätöstä työeläkkeen laskemisesta eräissä tapauksissa (714/79).

